

गुरुशिष्यधर्मानाह यत्रेत्यादिना अगमप्रमाणजंज्ञानमात्मनश्छतामागमयमानानां क्यजंतस्यरूपं ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ आकाशस्थानिरालंबनाः अविद्यमानान्दोषान्ब्रूयुरित्यर्थः ॥ ४३ ॥ संलोडिताः आकुलीकृताः ॥ ४४ ॥ भवेत्तत्रसन्निहितः ॥ ४५ ॥ काम्यनिषिद्धेति धर्ममितिद्वाभ्यां ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ अनुशयीपूर्वकर्मवासनावान् स्वद्वारूढस्तीव्रदुःखपस्तः ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ उपसृष्टंसविषं ॥ ५२ ॥ आत्मवान्जितचित्तः ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ येदांतेषु उपसृष्टाः सक्रोधास्तेषु येचसाधुषुदुराचारास्तेषु ॥ ५५ ॥ कामान्विषयाभिलाषान् कामेशः सर्वसंपत्तिमान् ॥ ५६ ॥ विषयवासिनः स्वदेशस्थान् प्रत्युपयत्रागमयमानानामसत्कारेण पृच्छतां ॥ प्रब्रूयाद्ब्रह्मणो धर्मं त्यजेत्तं देशमात्मवान् ॥ ४१ ॥ शिष्योपाध्यायिकावृत्तिर्यत्रस्यात्सुसमाहिता ॥ यथावच्छास्त्रसंपन्ना कस्तं देशं परित्यजेत् ॥ ४२ ॥ आकाशस्याध्रुवं यत्र दोषं ब्रूयुर्विपश्चितां ॥ आत्मपूजाभिकामो वै को वसेत्तत्र पंडितः ॥ ४३ ॥ यत्र संलोडिता लुब्धैः प्रायशो धर्मसेतवः ॥ प्रदीपमिव चैलांतं कस्तं देशं न संत्यजेत् ॥ ४४ ॥ यत्र धर्ममनाशं काश्चरेयुर्वीतमत्सराः ॥ भवेत्तत्र वसेच्चैव पुण्यशीलेषु साधुषु ॥ ४५ ॥ धर्ममर्थनिमित्तं च चरेयुर्यत्र मानवाः ॥ नताननुवसेज्जातु ते हि पापकृतो जनाः ॥ ४६ ॥ कर्मणायत्र पापेन वर्तते जीविते प्लवः ॥ व्यवधावेत्तत्तत्तूर्णं ससर्पाच्छरणादिव ॥ ४७ ॥ येन खट्वांसमारूढः कर्मणानुशयी भवेत् ॥ आदितस्तन्न कर्तव्यमिच्छता भवमात्मनः ॥ ४८ ॥ यत्र राजाचराज्ञश्च पुरुषाः प्रत्यनंतराः ॥ कुटुंबिनामग्रभुजस्य जेतद्राष्ट्रमात्मवान् ॥ ४९ ॥ श्रोत्रियास्त्वग्रभोक्तारो धर्मनित्याः सनातनाः ॥ याजनाध्यापने युक्ता यत्र तद्राष्ट्रमावसेत् ॥ ५० ॥ स्वाहास्वधावषट्काराय त्रसम्यगनुष्ठिताः ॥ अजस्रं चैव वर्तते वसेत्तत्राविचारयन् ॥ ५१ ॥ अशुचीन्यत्र पश्येत् ब्राह्मणान्दत्तिकर्षितान् ॥ त्यजेत्तद्राष्ट्रमासन्नमुपसृष्टमिवामिषं ॥ ५२ ॥ प्रीयमाणा नरा यत्र प्रयच्छेयुरयाचिताः ॥ स्वस्थचित्तो वसेत्तत्र कृतकृत्य इवात्मवान् ॥ ५३ ॥ दंडो यत्राविनीतेषु सत्कारश्च कृतात्मसु ॥ चरेत्तत्र वसेच्चैव पुण्यशीलेषु साधुषु ॥ ५४ ॥ उपसृष्टेषु दांतेषु दुराचारेषु साधुषु ॥ अविनीतेषु लुब्धेषु सुमहदंडधारणं ॥ ५५ ॥ यत्र राजा धर्मनित्यो राज्यं धर्मेण पालयेत् ॥ अपास्य कामान्कामेशो वसेत्तत्राविचारयन् ॥ ५६ ॥ यथाशीला हिराजानः सर्वान्विषयवासिनः ॥ श्रेयसायोजयत्याशु श्रेयसि प्रत्युपस्थिते ॥ ५७ ॥ पृच्छतस्ते मया तात श्रेय एतदुदाहृतं ॥ न हि शक्यं प्रधानेन श्रेयः संख्यातुमात्मनः ॥ ५८ ॥ एवं प्रवर्तमानस्य वृत्तिप्राणिहितात्मनः ॥ तपसैव ह बहूलं श्रेयो व्यक्तं भविष्यति ॥ ५९ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांति ० मोक्ष ० प ० श्रेयोवाचिको नाम षडशीत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २८६ ॥ (२८७) ॥ ७३ ॥

स्थिते प्रतीपत्वेनोपस्थिते हीयमाने सतीत्यर्थः ॥ ५७ ॥ प्रधानेन प्राधान्येन संख्यातुं कीर्तयितुं ॥ ५८ ॥ एवं अनयादिशा वृत्तिजीविकामुद्दिश्य तपसा स्वधर्मेण प्राणिहिते आत्माचित्तं यस्य पाठांतरे प्रणिहितः स माहितः आत्माचित्तं यस्य बहूलं श्रेयो मोक्षाख्यं ॥ ५९ ॥ इति शांति ० मोक्ष ० नै ० भा ० षडशीत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २८६ ॥ ७३ ॥ ७३ ॥